

Abu Ghraib – limity zákazu mučení

mučení v historii

- ▶ Antické Řecko a Řím
 - otroci a cizinci mohli být mučeni, později křesťané
 - právním základem Justiniánův Kodex a Digesta
- ▶ Středověk
 - mučení běžně užívané s výjimkou Anglie
 - mučení povoleno i kanonickým právem
 - ▶ bula Innocenta VIII z 1486 – Kladivo na čarodějnice
- ▶ Osvícenství
 - Cesare Beccaria – O zločinech a trestech 1764
 - ▶ mučení odsouzeno jako nespravedlivé a iracionální
- ▶ Liberův kodex -1863
 - mučení zakázáno za všech okolností

mučení po druhé světové válce

- ▶ Všeobecná deklarace lidských práv 1948

článek 5

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

- ▶ Ženevské úmluvy 1949

společný čl. 3

Proto jsou a zůstávají zakázány v každé době a na každém místě, pokud jde o osoby nahoře zmíněné:

a) útoky na život a zdraví, zejména vražda ve všech formách, zmrzačení, kruté nakládání, trýznění a mučení

- ▶ Evropská úmluva 1950

Čl. 3 Zákaz mučení

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

Úmluva proti mučení 1984

Čl. 1

- ▶ 1. Pro účely této Úmluvy výraz "mučení" znamená **jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení** s cílem získat od něho nebo od třetí osoby informace nebo přiznání, potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej nebo třetí osobu nebo z jakéhokoli jiného důvodu založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když taková bolest nebo utrpení jsou působeny veřejným činitelem nebo jinou osobou jednající z úředního pověření nebo z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem. Toto vymezení nezahrnuje bolest nebo utrpení, které vznikají pouze v důsledku zákonných sankcí, jsou od těchto sankcí neoddělitelné nebo jsou jimi vyvolány náhodou.

Čl. 2

- ▶ 1. Každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, přijme účinná zákonodárná, správní, soudní či jiná opatření pro zabránění mučení na celém území, jež je pod jeho jurisdikcí.
- ▶ 2. Žádné výjimečné okolnosti, ať jsou jakéhokoli druhu, buď válečný stav nebo hrozba války, vnitropolitická nestabilita nebo jakákoli jiná mimořádná situace, nemohou sloužit k ospravedlnění mučení.
- ▶ 3. Nařízení nadřízeného činitele nebo orgánu státní moci nemůže sloužit k ospravedlnění mučení.

kontrolní mechanismy

- ▶ Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
 - 1987/2002, 46 zemí ratifikovalo
 - systém návštěv do míst, kde jsou lidé omezení na svobodě
 - 27.3. až 7.4. 2006 potřetí navštívena ČR
- ▶ Dodatkový protokol k Úmluvě o mučení
 - prosinec 2002/červen 2006
 - ČR podepsala září 2004/ ratifikovala v červenci 2006

pojmy - mučení

- ▶ podle rozhodování Evropského soudu pro LP
 - mučení
 - ▶ větší nebo intenzivnější úroveň utrpení
 - ▶ způsobeno úmyslně
 - palestinské věšení (Aksoy v. Turecko 1996), svlečení, bití dívky a otáčení v pneumatice (Aydin v Turecko 1997), jednání policistů, kteří opakovaně bili zadrženého, tahali jej za vlasy, nutili jej běhat dlouhou chodbou, podél níž mu podráželi nohy, nutili jej klečet před mladou ženou, vyzvali jej, aby vzal do úst pohlavní úd jednoho z policistů, který ho následně pomočil, a byl ohrožován hořákem a injekční stříkačkou (Selmouni v Francie 1999)

pojmy – nelidské a ponižující jednání

► nelidské jednání

- musí dosáhnout minimální úrovně krutosti
- může to být mentální utrpení vyplývající z reálné hrozby mučení, zadržení v nelidských podmínkách
 - intenzivní výslechy prováděné britskými vojenskými orgány v Severním Irsku, spojené s nuceným stáním internovaných dlouhé hodiny čelem ke zdi v napjaté pozici (*stress position*), jejich trvalému vystavování hluku a nedostatkem spánku i potravy před výslechy (Irsko v.UK 1978)

► ponižující jednání

- zacházení, které v obětech mohlo vyvolat pocity strachu, úzkosti a méněcennosti způsobilé je pokořit a ponížit
- diskriminační jednání, které je motivováno rasistickými pohnutkami, nebo jednání, které dotčenou osobu společensky diskredituje

vývoj událostí

- ▶ 1.8. 2002 – memorandum Min. spravedlnosti Bílému domu měnící definici mučení:
 - **"certain acts may be cruel, unusual or degrading, but still not produce pain and suffering of the requisite intensity"** to be considered torture. To be considered torture, the physical pain must be equivalent to "organ failure, impairment of bodily function or death."
- ▶ 26.12. 02 – WP: U.S. Decries Abuse but Defends Interrogations
 - „If you don't violate someone's human rights some of the time, you probably aren't doing your job“ úředník dohlížející na zadržení a předávání obviněných teroristů
 - „There was a before 9/11, and there was an after 9/11. After 9/11 the *gloves came off*.“ Cofer Black, tehdejší vedoucí Protiteroristického centra CIA
- ▶ únor 2004 – zpráva Červeného kříže
 - vyslýchací techniky dosahují mučení
- ▶ 30.4. 2004 - Hersh, S.: Torture at Abu Ghraib, The New Yorker

vývoj událostí

- ▶ Detainee Treatment Act 2005, 30.12.2005
 - zákaz mučení, nelidského nebo ponižujícího zacházení
 - waterboarding
 - spánková deprivace
 - dlouhodobé bolestivé pozice
 - manipulace teplotou, podchlazení
 - bití, násilné třesení
 - zastrašování psy
 - svlékání, sexuální ponižování

vyšetřování

- ▶ zahájeno více než 300 vyšetřování na různých úrovních
- ▶ omezení vyšetřování
- ▶ nevyšetřeny všechny složky
- ▶ kumulativní vyšetřování
- ▶ protichůdné závěry
- ▶ nevyšetřování velitelů a nadřízených
- ▶ nedostatečná doporučení
- ▶ závěry:
 - špatná a matoucí politika
 - nevhodné prostory a zařízení
 - nedostatečná školení
 - problematické použití nasmlouvaných civilních zaměstnanců

nejnovější vývoj

- předávání podezřelých do třetích zemí (renditions)

Čl. 3 Úmluvy proti mučení

1. Žádný stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, **nevypoví, nevrátí či nevydá osobu jinému státu**, jsou-li vážné důvody se domnívat, že by jí v něm hrozilo nebezpečí mučení.

2. Pro účely stanovení toho, zda existují takovéto důvody, vezmou příslušné orgány v úvahu veškeré související okolnosti, včetně, v odůvodněných případech, existence trvalého hrubého, zřejmého nebo masového porušování lidských práv v daném státě.

► stíhání?

Čl. 6

1. Kterýkoli stát, smluvní strana této Úmluvy, na jehož území se nachází osoba podezřelá ze spáchání některého trestného činu uvedeného v článku 4, **vezme tuto osobu do vazby nebo přijme jiná právní opatření k zajištění její přítomnosti**, pokud na základě posouzení dostupných informací dojde k závěru, že okolnosti si to vyžadují.

Vazba a jiná právní opatření se provádějí v souladu se zákony tohoto státu, mohou však trvat jen takovou dobu, jež je nezbytná pro zahájení trestního stíhání nebo řízení o vydání.

2. Takovýto stát okamžitě provede předběžné šetření potřebné ke zjištění skutečností.